

CYNLLUN

IAITH

GYMRAEG

1. DATGANIAD AGORIADOL

Mae'r Cyngor hwn wedi mabwysiadu'r egwyddor, wrth gynnal busnes cyhoeddus yng Nghymru, y bydd yn trin y Gymraeg â'r Saesneg ar y sail eu bod yn gyfartal. Mae'r cynllun hwn yn nodi sut y bydd y Cyngor yn gweithredu'r egwyddor honno wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd.

Mae'r Cyngor yn cydnabod y gall aelodau'r cyhoedd fynegi eu barn a'u hanghenion yn well yn eu dewis iaith, mai mater o arfer da yn hytrach na goddefgarwch yw eu galluogi i ddefnyddio'u dewis iaith ac y gall gwadu'r hawl i ddefnyddio eu dewis iaith eu rhoi mewn sefyllfa o anfantais. Bydd y Cyngor felly yn cynnig i'r cyhoedd yr hawl i ddewis pa iaith i'w ddefnyddio wrth ymdrin ag ef.

Nod y Cyngor yw:

- galluogi pawb sydd yn defnyddio gwasanaeth neu drafod gyda'r Cyngor neu'n cyfrannu at y broses ddemocrataidd i wneud hyn trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg yn ôl dewis personol yr unigolyn.
- hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn y gymuned.
- annog eraill i hyrwyddo a defnyddio'r Gymraeg yn y gymuned.

2. CYNLLUNIO A CHYFLWYNO GWASANAETHAU

2.1. Polisiâu a Mentrau Newydd

2.1.1. Wrth lunio neu ystyried polisiâu a mentrau newydd, bydd y Cyngor yn:

- asesu eu heffaith ieithyddol gan ofalu eu bod yn gyson â'r Cynllun Iaith.
- hyrwyddo a hwyluso defnyddio'r Gymraeg pryd bynnag y bydd hynny'n bosibl, ac yn symud yn nes at weithredu'r egwyddor o gydraddoldeb yn llawn bob cyfle a ddaw.
- ymgynghori â Bwrdd yr Iaith Gymraeg ymlaen llaw ynglŷn ag unrhyw fwriad fyddai'n effeithio ar y Cynllun hwn, neu Gynllun unrhyw gorff cyhoeddus arall. Ni newidir y Cynllun hwn heb gytundeb y Bwrdd ymlaen llaw.
- sicrhau bod y sawl sydd yn ymwneud â llunio polisiâu yn ymwybodol o'r Cynllun ac o gyfrifoldebau'r Cyngor o dan Deddf yr Iaith Gymraeg 1993.
- sicrhau y bydd mesurau yn y Cynllun yn cael eu gweithredu wrth roi polisiâu a mentrau newydd ar waith.

2.2. Safonau Ansawdd

2.2.1. Bydd y Cyngor yn darparu gwasanaeth o'r un safon uchel ac yr un mor brydlon yn y ddwy iaith.

3. YMDRIN Â'R CYHOEDD SYDD YN SIARAD CYMRAEG

3.1 Gohebu Ysgrifenedig

- 3.1.1. Bydd y Cyngor yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
- 3.1.2. Ni fydd ateb gohebiaeth trwy gyfrwng y Gymraeg yn achosi oedi.
- 3.1.3 Os derbynnir gohebiaeth yn y Gymraeg caiff ei ateb yn y Gymraeg.
- 3.1.4. Bydd gohebiaeth yn dilyn sgwrs ffôn neu sgwrs wyneb yn wyneb neu gyfarfod lle sefydlwyd mai'r Gymraeg yw dewis iaith person yn Gymraeg.
- 3.1.5. Dechreuir pob gohebiaeth ag aelod o'r cyhoedd yn ei dewis/ddewis iaith lle bo hynny'n hysbys.
- 3.1.6. Bydd pob cylchlythyr a llythyr safonol i'r cyhoedd yn ddwyieithog.
- 3.1.7. Bydd y Cyngor yn gwneud trefniadau i gyfieithu gohebiaeth yn ôl yr angen er mwyn ateb llythyrau yn brydlon yn yr iaith wreiddiol.
- 3.1.8. Clerc y Cyngor fydd yn gyfrifol am drefnu cyfieithu gohebiaeth.
- 3.1.9 Bydd papur pennawd swyddogol y Cyngor yn cynnwys datganiadau yn y ddwy iaith yn ei gwneud hi'n glir y croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg.

3.2 Cyfathrebu dros y Ffôn

- 3.2.1 Bydd y Cyngor yn croesawu galwadau ffôn yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
- 3.2.2 Os nad yw Clerc yn ddwyieithog bydd yn cynnig trefnu fod aelod dwyieithog o'r Cyngor yn dychwelyd galwad pan fo aelod o'r cyhoedd yn dymuno siarad Cymraeg, neu'n esbonio bod croeso i'r unigolyn barhau gyda'r alwad yn Saesneg neu anfon yr ymholiad yn Gymraeg trwy lythyr.

3.3 Cyfarfodydd Cyhoeddus a drefnir gan neu ar ran y Cyngor

[sef cyfarfodydd y mae'r Cyngor yn eu trefnu gyda'r cyhoedd e.e. dargyfeirio ffordd, gwella cyfleusterau neu gyfarfod cyffredinol blynyddol. Nid cyfarfodydd rheolaidd y Cyngor lle gall y cyhoedd fynychu a gwrandao, ond nid cyfrannu heb wahoddiad ymlaen llaw – gweler 3.4.]

- 3.3.1 Bydd unrhyw gyfarfod cyhoeddus a gynullir i drafod y Gymraeg, addysg Gymraeg, treth y Cyngor neu wybodaeth am etholiad/isetholiad lleol yn ddwyieithog.
- 3.3.2 Bydd pob hysbysrwydd am gyfarfod cyhoeddus o'r fath yn ddwyieithog, ac yn gwahodd mynychwyr i hysbysu'r Clerc ymlaen llaw o'u dewis iaith er mwyn gallu gwneud trefniadau cyfieithu priodol.
- 3.3.3 Bydd y Cyngor yn darparu offer cyfieithu, yn ôl y galw, mewn cyfarfod cyhoeddus a drefnir gan neu ar ran y Cyngor.

- 3.3.4 Pan fo'n hysbys i'r Cyngor fod aelod o'r cyhoedd yn dymuno siarad Cymraeg mewn cyfarfod cyhoeddus fyddai fel arall yn uniaith Saesneg, dylid parchu hynny trwy wneud y trefniadau cyfieithu priodol.
- 3.3.5 Bydd unrhyw ddeunyddiau ysgrifenedig megis taflenni neu dryloywon sy'n cael eu defnyddio mewn cyfarfod cyhoeddus sy'n trafod y Gymraeg, addysg Gymraeg, treth y Cyngor neu wybodaeth am etholiad/isetholiad lleol yn ddwyieithog.

3.4 Cyfarfod y Cyngor

[sef cyfarfodydd rheolaidd y Cyngor, sy'n agored i'r cyhoedd, ond lle nad yw'r cyhoedd yn rhan o'r cyfarfod]

- 3.4.1 Bydd hysbysiad ac Agenda o gyfarfodydd y Cyngor ar gael yn ddwyieithog ar gais.
- 3.4.2 Bydd cofnodion dwyieithog ar gael i'r cyhoedd ar gais.
- 3.4.3 Bydd y Cyngor yn ymateb yn newis iaith unrhyw ymholwr i geisiadau am wybodaeth sydd yn deillio o'r cofnod, neu unrhyw ran o'r cofnod.
- 3.4.4 Rhaid i unrhyw aelod o'r cyhoedd sy'n dymuno holi cwestiwn drwy gyfrwng y Gymraeg yn un o gyfarfodydd y Cyngor, rhoi o leiaf tri diwrnod o rybudd er mwyn sicrhau bod trefniadau priodol yn eu lle.

3.5 Cyfarfodydd wyneb yn wyneb gyda'r cyhoedd

- 3.5.1 Bydd y Cyngor yn croesawu cyfarfodydd gyda'r cyhoedd yn y Gymraeg neu'r Saesneg a bydd y Clerc yn gofalu fod trefniadau yn cael eu gwneud i alluogi unrhyw aelod o'r cyhoedd sydd eisiau trafod materion yn y Gymraeg i wneud hynny gyda swyddog neu aelod dwyieithog o'r Cyngor. Os nad oes swyddog nac aelod sydd yn gallu siarad Cymraeg, bydd y Clerc yn esbonio'r sefyllfa yn garedig a chynnig y cyfle i'r unigolyn drafod y mater yn Saesneg neu anfon ei ymholiad yn ysgrifenedig yn Gymraeg.

3.6 Ffyrdd eraill o gyfathrebu â'r cyhoedd

- 3.6.1 Pan fydd y Cyngor yn cysylltu â'r cyhoedd trwy offer technoleg gwybodaeth, megis cyfrifiaduron, gwefan, e-bost neu sgriniau cyffwrdd bydd yr wybodaeth yma ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg ar gyfer y cyhoedd.

4. WYNEB CYHOEDDUS Y CYNGOR

4.1 Hunaniaeth Gorfforaethol

- 4.1.1 Bydd delwedd gorfforaethol y Cyngor yn ddwyieithog.
- 4.1.2 Bydd enw a chyfeiriad y Cyngor yn ymddangos yn ddwyieithog ar bapur pennawd swyddogol, papur ffacs a slipiau cyfarch, ac unrhyw ddeunydd cyhoeddus arall.

4.2 Arwyddion

[Mae'r cymal hwn yn berthnasol i arwyddion swyddfa'r Cyngor, os oes swyddfa, ac unrhyw arwyddion cyhoeddus allanol.]

4.2.1 Bydd pob arwydd gwybodaeth a godir am y tro cyntaf neu yn lle hen arwydd ar eiddo'r Cyngor yn ddwyieithog, ac felly hefyd unrhyw arwyddion gwybodaeth gyhoeddus eraill y mae'r Cyngor yn gyfrifol amdanynt. Bydd maint, ansawdd, eglurder ac amlygrwydd y testun yn gyfartal yn y Gymraeg ac yn y Saesneg.

4.3 Cyhoeddi ac Argraffu Deunyddiau

4.3.1 Bydd pob deunydd a anelir at y cyhoedd megis dogfennau, deunydd esboniadol sy'n ymwneud yn benodol â'r Gymraeg neu addysg Gymraeg, Treth y Cyngor, gwybodaeth am etholiad/isetholiad lleol a ffurflenni grant yn ddwyieithog gyda'r ddwy iaith yn ymddangos yn yr un ddogfen. Argraffir y ddau fersiwn ochr yn ochr lle bo'n bosibl er mwyn hwyluso croesgyfeirio, dosbarthu a chynnig dewis iaith.

4.3.2 Os bydd fersiynau Cymraeg a Saesneg yn cael eu cyhoeddi ar wahân, bydd y ddau fersiwn yn ymddangos ar yr un pryd, yn cael eu dosbarthu gyda'i gilydd a byddant yr un mor hawdd i'w cael.

4.3.3 Bydd datganiadau i'r wasg sy'n ymwneud â'r Gymraeg, addysg Gymraeg, Treth y Cyngor a gwybodaeth am etholiad/isetholiad lleol yn ddwyieithog, ac yn targedu'n benodol papurau bro lleol.

4.3.4 Bydd materion hysbysebu a chyhoeddusrwydd yn ddwyieithog.

4.3.5 Bydd hysbysebion a hysbysiadau y Cyngor, i'w gosod yn y wasg, ar hysbysfyrdau neu mewn unrhyw gyfrwng arall, sydd yn ymwneud â'r Gymraeg, addysg Gymraeg, Treth y Cyngor, a gwybodaeth am etholiad/isetholiad lleol yn ddwyieithog.

4.3.6 Bydd hysbysebion swyddi yn ymddangos yn Saesneg mewn cyhoeddiadau Saesneg, oni bai fod sgiliau dwyieithog yn ddymunol yna bydd yr hysbysiad yn ddwyieithog. Bydd hysbysebion yn ymddangos yn Gymraeg yn unig mewn cyhoeddiadau Cymraeg.

4.4 Swyddogaethau statudol a hyrwyddo

4.4.1 Yn y manylion a roddir i'r rhai sy'n bwriadu ymgeisio am gyfraniad ariannol tuag at weithgareddau lleol, bydd y Cyngor yn gwneud yn glir fod angen i ymgeiswyr ddisgrifio sut y maent yn bwriadu adlewyrchu natur ieithyddol y gymuned a'u cynulleidfa yn y gweithgareddau y maent yn gofyn am gefnogaeth ariannol tuag atynt. Wrth bwysu a mesur ceisiadau, bydd y Cyngor yn sicrhau fod ymgeiswyr wedi adlewyrchu natur ieithyddol y gymuned a'u cynulleidfa yn briodol yn eu cais.

4.4.2 Pan ymgynghorir â'r Cyngor ynglŷn ag enwau strydoedd, datblygiadau ac ystadau newydd bydd y Cyngor yn cefnogi defnyddio enwau safonol, neu enwau cynhenid pan fo'n briodol. Byd y Cyngor yn ceisio barn y Panel Safoni Enwau Lleoedd Cenedlaethol mewn achosion lle bo ansicrwydd.

4.5 Gwasanaethau gan Bartïon Eraill

- 4.5.1 Bydd unrhyw drefniadau a wneir gan y Cyngor i ddefnyddio trydydd parti i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus ar ei ran yn cydymffurfio â gofynion penodol y Cynllun fel yr amlinellwyd gan y Cyngor. Bydd y Cyngor yn nodi pa fesurau perthnasol o'r Cynllun y bydd angen i'r trydydd parti gydymffurfio â nhw yn y manylebau tendro neu gontract.
- 4.5.2 Bydd angen i'r trydydd parti gadarnhau ei fod wedi cydymffurfio gyda mesurau perthnasol o'r Cynllun trwy lythyr.

5. GWEITHREDU A MONITRO'R CYNLLUN

5.1 Staffio

- 5.1.1 Pan ddaw swydd y Clerc yn wag nodir yn yr hysbysiad y byddai cael sgiliau dwyieithog yn ddymunol er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn gallu gweithredu holl gymalau'r Cynllun hwn.

5.2 Trefniadau Gweinyddol

- 5.2.1 Mae gan y Cynllun hwn gefnogaeth lawn y Cyngor.
- 5.2.2 Y Clerc fydd yn gyfrifol am weithrediad y Cynllun o ddydd i ddydd o fewn y Cyngor.

5.3 Y Gwasanaeth Cyfieithu

- 5.3.1 Y Clerc fydd yn gyfrifol am anghenion cyfieithu ysgrifenedig y Cyngor, a bydd hefyd yn gyfrifol am safon pob testun Cymraeg a gynhyrchir.
- 5.3.2 Os nad yw'r Clerc yn medru cwblhau'r gwaith yn yr amser angenrheidiol, bydd y Cyngor yn cyflogi cyfieithydd allanol.
- 5.3.3 Y Clerc fydd yn gyfrifol am drefnu cyfleusterau cyfieithu ar y pryd ar gyfer holl anghenion y Cyngor.
- 5.3.4 Bydd y ddarpariaeth hon ar gael ym mhob cyfarfod cyhoeddus a drefnir gan neu ar ran y Cyngor, lle mae ei angen, ac mewn unrhyw gyfarfod Cyngor arall yn ôl penderfyniad y Cyngor.

5.4 Monitro

- 5.4.1 Clerc y Cyngor fydd yn gyfrifol am fonitro gweithrediad y Cynllun.
- 5.4.2 Bydd y Cyngor yn derbyn Adroddiad blynyddol byr ar weithrediad y Cynllun, a fydd yn cael ei gyhoeddi'n lleol (y wasg leol, byrddau arddangos lleol, papur bro misol ayyb), ac anfonir copi ohono at Fwrdd yr Iaith

Gymraeg. Bydd y Cyngor hefyd yn gwahodd trigolion yr ardal i gynnig eu barn am y gwasanaeth a sut y gellir ei wella, trwy gadw copi o'r Adroddiad mewn man cyhoeddus.

5.4.3 Bydd yr Adroddiad yn delio â phob agwedd o'r Cynllun.

5.4.4. Bydd y Cyngor yn croesawu awgrymiadau gan y cyhoedd (trwy lythyr neu dros y ffôn) ar sut i wella unrhyw agwedd o'r Cynllun.

5.5 Cyhoeddusrwydd

5.5.1. Bydd y Cyngor yn rhoi cyhoeddusrwydd i'r cynllun yn rheolaidd trwy'r wasg leol ac/neu ar ei fyrddau hysbysebu.

5.6 Cysylltu â'r Cyngor

5.6.1. Dylid cyfeirio unrhyw sylwadau, cwynion neu awgrymiadau sy'n gysylltiedig â'r Cynllun i sylw Clerc y Cyngor.

6. AMSERLEN

6.1 Fel yr amlinellir uchod, bydd y Cyngor yn anelu i roi'r cynllun ar waith o fewn deunaw mis.
